ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΠΕΡΟΥ ΜΕΡΙΜΕ

Α΄.

Πρόσπερος Μεριμέ, ὁ συγγραφεὺς τῆς «Κάρμεν», τῆς «Κολόμπας» καὶ τόσων ἄλλων ἀριστουργημάτων, δὲν ὑπῆρξε μόνον ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους Γάλλους πεζογράφους τοῦ 19ου αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ σπανίους ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Μεριμὲ ἔγραφε τὴ γαλλικὴ γλῶσσα μὲ τὴ χάρι καὶ τὴν τελειότητα τοῦ Βολταίρου, μιλοῦσε ὅπως οἱ διασημότεροι ρήτορες τῆς ἐποχῆς του, ἦταν σκοπευτὴς σὰν τὸν Γουλιέλμο Τέλλο, γόης στὸν ἔρωτα σὰν τὸν δοῦκα τοῦ Ρισελιέ, καταλάβαινε ἀπὸ φαγητὰ ὅσο καὶ ὁ λεπτότερος μάγειρος τοῦ κόσμου, ἦταν ζωγράφος, μανιώδης συλλέκτης ἀγγείων καὶ νομισμάτων ἀρχαίων, κι' ἐγνώριζε στὴν ἐντέλεια ἕξη γλῶσσες.

Καὶ ὅμως, παρ' ὅλη τὴ μεγαλοφυΐα του, δὲν ἀφῆκε ὁ Μεριμὲ τὸ ὄνομα ποὺ ἄφησαν ἄλλοι σύγχρονοί του συγγραφεῖς, πολὺ κατώτεροί του. Κι' αὐτὸ συνέβη γιατὶ ἦταν πάντα ἐπιφυλακτικός, γιατὶ δὲν θέλησε ποτὲ νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς σχολῆς, ἐνῶ μποροῦσε νὰ γίνῃ, γιατὶ φοβόταν τὶς ὑπερβολὲς καὶ τὸ γελοῖο ποὺ ἔχει κάθε ὑπερβολή. Τὸν ρωμαντισμὸ τὸν ἀγάπησε, δὲν μποροῦσε ὅμως νὰ χωνέψῃ τοὺς ρωμαντικούς. Τοῦ πείραζε τὰ νεῦρα ὁ φανατισμός τους.

Ὅλη του τὴ ζωὴ τὴν πέρασε ὁ Μεριμὲ μὲ τὰ βιβλία, μὲ τὰ ταξείδια καὶ ἰδίως μὲ τὸν ἔρωτα. Ὅλα τὸν διασκέδαζαν καὶ ὅλα κινοῦσαν τὴν περιέργειά του. Στὴν Ἱσπανία, τὴν ὁποίαν ἀγαποῦσε πολὺ καὶ τὴν ὁποία εἶχε ἐπισκεφθεῖ ἐπανειλημμένως, τοῦ συνέβη πολλὲς φορὲς νὰ ταλαιπωρηθῇ μέρες ὁλόκληρες, ταξειδεύοντας μὲ τὶς μεγάλες ἁμαξες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, γιὰ νὰ πάῃ νὰ ἰδῇ ἕνα διαβόητο ἡλιοστὴ ποὺ εἶχε συλληφθεῖ, ἢ νὰ παρακολουθήσῃ διάφορες ταυρομαχίες.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ταξειδιῶν του αὐτῶν, στοματοῦσε σ' ὅλους τοὺς σταθμοὺς γιὰ τὰ παραμικρότερα πράγματα ποὺ τοῦ κινοῦσαν τὸ ἐνδιαφέρον, γιὰ νὰ δοκιμάσῃ, ἔξαφνα, σὲ μιὰ παληοταβέρνα ἕνα ψαχνὸ ποὺ δὲν τὸ εἶχε ἄλλοτε ξαναφάει. «*Ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἄλλα*, ἔγραφε κάποτε σὲ μιὰ φίλη του, *μοῦ ἐσερβίρησαν στὴν ταβέρνα αὐτὴ καὶ κρέας... γάτας! Φυσικά, τὸ δοκίμασα. Δὲν μπορῶ νὰ πῶ ὅτι τὸ βρῆκα θαυμάσιο, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἦταν κάτι τι καινούργιο*».

* * *

Γιὰ τὸν Μεριμὲ ὑπάρχει ἡ γνώμη ὅτι ἦταν ἕνας σκληρὸς ἐγωϊστής, ἕνας ἄνθρωπος κυνικὸς καὶ εἴρων. Πραγματικά, ἐκ πρώτης ὄψεως, ἔδινε αὐτὴ τὴν ἐντύπωσι, στὸ βάθος ὅμως ἔκρυβε μιὰ τρυφερὴ καὶ εὐαίσθητη καρδιά. Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ὅλα τὰ καταλάβαινε καὶ ὅλα τὰ συγχωροῦσε.

Θὰ γινόταν ἀσφαλῶς, ἂν παντρευόταν, ἕνας θαυμάσιος σύζυγος, ἕνας ἐξαίρετος οἰκογενειάρχης. Προτίμησε ὅμως νὰ μείνῃ γεροντοπαλλήκαρο. Ἀλλ' ὄχι ἕνα γεροντοπαλλήκαρο γεμᾶτο γκρίνιες καὶ παραξενιές.

Ὁ Μεριμὲ ἔμεινε ὡς τὰ γερατειά του ἕνας λεπτὸς ἐραστής, φίλος καὶ θαυμαστὴς τῶν γυναικῶν, στὶς ὁποῖες ὤφειλε τὶς μεγαλείτερες χαρὲς τῆς ζωῆς του.

Ἴσως γι' αὐτὸ δὲν θέλησε καὶ νὰ παντρευτῇ. Γιατὶ τοῦ ἄρεσαν ὅλες ἡ γυναῖκες. Ἀγαποῦσε τὴ συντροφιά τους, τὴν κουβέντα τους καὶ τίποτε δὲν τὸν ἔθελγε τόσο ὅσο τὸ νὰ κουβεντιάζῃ μαζύ τους γιὰ... μόδες καὶ τουαλέττες!

Δὲν ἦταν ὅμως μόνον καλὸς σύντροφος κι' εὐχάριστος συνομιλητής, ἀλλὰ κι' ἕνας ἀκούραστος καὶ ὑπέροχος ἐπιστολογράφος. Μὲ τὴν περίφημη «Ἄγνωστο», τὸν μεγαλείτερο ἔρωτα τῆς ζωῆς του, ἀλληλογραφοῦσε ἐπὶ 37 χρόνια, ὡς τὶς παραμονὲς τοῦ θανάτου του.

Τὴν περίφημη αὐτὴ «Ἄγνωστο» τὴν πρωτοσυνάντησε ὁ Μεριμὲ τὸ 1833 σὲ μιὰ μικρὴ παραθαλάσσια πόλι τῆς Βρετάννης, τὴν Μπουλόν. Ἦταν νεαρωτάτη, εἰκοσιδυὸ μόλις χρόνων, κόρη ἑνὸς συμβολαιογράφου. Πρώτη ἔγραψε ἐκείνη στὸν Μεριμὲ καὶ ὑπόγραψε τὴν ἐπιστολή της μ' ἕνα ἀγγλικὸ γυναικεῖο ὄνομα: «Γ ζ é ν ν υ». Ἰδοὺ πῶς διηγεῖται ὁ ἴδιος ὁ Μεριμὲ τὴν πρώτη συνάντησί τους στὸ δωμάτιό του:

«*Τὴ στιγμὴ ἐκείνη εἶδα νὰ μπαίνῃ μιὰ ὡραιότατη γυναῖκα εἴκοσι χρόνων περίπου, μὲ θαυμάσια μαῦρα μάτια, μαῦρα βλέφαρα καὶ μαῦρα μαλλιά. Μὰ ἀπ' ὅλ' αὐτὰ πιὸ θαυμάσιο ἦταν τὸ πόδι της. Ἕνα πόδι μικροῦλι, κουκλίστικο, μέσα σ' ἕνα κομψότατο μεταξωτὸ γοβάκι. Τὸ πόδι αὐτὸ ἐδιπλασίασε τὸν ἐνθουσιασμό μου. Καθὼς κουβεντιάζαμε, πήγαμε καὶ καθήσαμε κοντὰ στὴ σόμπα. Ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἡ φίλη μου ἄπλωσε πρὸς τὴ φωτιὰ τὸ κομψότατο πόδι της, μὲ μιὰ χάρι πριγκηπική:*

» — *Ἔχω τόσον καιρό, τῆς εἶπα, νὰ ἰδῶ ὤμορφα πόδια, ὥστε δὲν χορταίνω κυττάζοντας τὰ δικά σας.*

» — *Ἀληθινά, τὸ βρίσκετε ὡραῖο τὸ πόδι μου; ρώτησε καὶ τὸ πλησίασε πρὸς τὸ μέρος μου μὲ μιὰ παιδιάστικη ἀφέλεια.*

» *Ἔπιασα τότε τὸ κομψὸ αὐτὸ γυναικεῖο ποδαράκι στὰ χέρια μου καὶ ἐνῶ μιλοῦσα γιὰ ζητήματα ὑψηλῆς ἠθικῆς, δὲν ξεύρω ποιὸς διάβολος μ' ἔσπρωξε καὶ χωρὶς νὰ σκεφθῶ τί ἔκαμνα, τὸ πλησίασα στὰ χείλη μου καὶ τὸ φίλησα πολὺ τρυφερά.*

» *Εὐθὺς ἡ καϋμένη ἡ Τζέννυ πῆρε μιὰν ἔκφρασι, σὰν νὰ τὴν εἶχαν περιχύσει μὲ παγωμένο νερό. Ἐτράβηξε τὸ πόδι της, τὸ κεφάλι της ἔγειρε στὸ στῆθος της κι' ἔγινε κατακόκκινη σὰν παπαρούνα. Θὰ ἔπρεπε νἆμαι τίγρις γιὰ νὰ συνεχίσω. Δὲν εἶμαι τίγρις. Μιλήσαμε λοιπὸν γι' ἄλλα πράγματα καὶ χωριστήκαμε ὕστερα ἀπὸ δύο ὡρῶν ἀθωότατη συνομιλία*».

Ἡ συνομιλία αὐτὴ ποὺ ἄρχισε ὑπὸ τόσο περίεργες συνθῆκες, συνεχίστηκε ἐπὶ 37 ὁλόκληρα χρόνια. Ρεκὸρ διαρκείας ἐρωτικοῦ δεσμοῦ!

* * *

Ὑπῆρξε εὐτυχὴς στὴ ζωή του ὁ Μεριμέ; Κανεὶς δὲν τὸ ξέρει. Πάντως δὲν ἐγνώρισε τὴ σκληρὴ βιοπάλη. Τὰ αἰσθήματά του, τὸν πραγματικό του ἑαυτό, δὲν τὸν φανέρωνε παρὰ μόνο στὶς γυναῖκες ποὺ ἀγαποῦσε. Γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους φοροῦσε μάσκα: τὴ μάσκα τοῦ κυνικοῦ. Κάτω ἀπὸ τὴ μάσκα αὐτὴ ἔκρυβε, ὅπως εἴπαμε, μιὰ ψυχὴ τρυφερὴ καὶ δειλή, ποὺ δὲν ἤθελε νὰ τὴ φανερώσῃ, γιατὶ φοβόταν μὴν πληγωθεῖ. Ἦταν φύσει δύσπιστος. Στὴ σφραγίδα του εἶχε χαραγμένο τὸ ἑλληνικὸ ρητό: «*Μέμνησο ἀπιστεῖν*» (μὴν ξεχνᾶς νὰ εἶσαι δύσπιστος).

Νὰ πῶς περιγράφουν τὸν Μεριμὲ δυὸ σύγχρονοί του ποὺ τὸν ἐγνώρισαν καλά. Ὁ φιλόσοφος Αὔγουστος Φιλόν, παιδαγωγὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Γ΄, καὶ ὁ ἱστορικὸς καὶ τεχνοκρίτης Ἱππόλυτος Ταίν.

«*Μπαίνοντας*, διηγεῖται ὁ Φιλόν, *στὴν αὐλὴ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Φονταινεμπλώ, εἶδα τὴν αὐτοκράτειρα, ἡ ὁποία ἤρχετο ἀπὸ τὸν κῆπο. Ἕνας γηραιὸς κύριος ἐβημάτιζε στὸ πλευρό της κυττάζοντας τὸ λιθόστρωτο. Ντύσιμο ἐπιμελημένο καὶ μάλιστα φιλάρεσκο. Γκρίζο παντελόνι, γιλέκο λευκό, μεγάλη γαλάζια γραβάτα, παλαιϊκοῦ στύλ. Μιὰ χοντρὴ μύτη μὲ ἄκρη τετράγωνη, περιέργου σχήματος. Μέτωπο αὐλακωμένο ἀπὸ τέσσερες βαθειὲς σταυροειδεῖς ρυτίδες, μάτι στρογγυλό, ψυχρό, λίγο σκληρό, σκιασμένο ἀπὸ πυκνὰ φρύδια καὶ κρυμμένο πίσω ἀπὸ τὸ λαμπροκόσημα τῶν γυαλιῶν. Ὕψος ἐν γένει πολὺ ἄτεγκτο. «Θὰ εἶνε, σκέφθηκα, κανένας διπλωμάτης». Ἡ αὐτοκράτειρα ὅμως μ' ἐφώναξε καὶ μὲ παρουσίασε στὸν ἄγνωστο κύριο: Ἦταν ὁ Μεριμέ!...*».

Νὰ τώρα πῶς τὸν περιγράφει ὁ Ταίν:

«*Συνήντησα πολλὲς φορὲς τὸν Μεριμὲ στὶς κοσμικὲς συγκεντρώσεις. Ἦταν ἕνας ἄνδρας ψηλός, εὐθυτενὴς καὶ χλωμός, ὁ ὁποῖος, ἔκτος ἀπὸ τὸ χαμόγελο, εἶχε τὴν ὄψι ἑνὸς Ἄγγλου. Τοὐλάχιστον εἶχε τὸ ψυχρὸ ἐκεῖνο ὕφος που ἀποκλείει ἐκ τῶν προτέρων κάθε οἰκειότητα. Καὶ μόνο ποὺ τὸν ἔβλεπες, αἰσθανόσουν στὸν ἄνθρωπο αὐτὸν τὸ φυσικὸ φλέγμα ἢ τὸ ἐπίκτητο, τὴν αὐτοκυριαρχία, τὴ θέλησι, τὴ συνήθεια νὰ μένῃ κλειστὸς στὸν ἑαυτό του. Ὀσάκις μάλιστα παρευρίσκετο σὲ τελετή, ἡ φυσιογνωμία του ἦταν ἐντελῶς ψυχρή. Ἀλλὰ καὶ σὲ κύκλους φιλικούς, ὅταν διηγόταν κανένα κωμικὸ ἀνέκδοτο, ἡ φωνή του διετηρεῖτο ἀτάραχη, ἡ ἴδια πάντα. Ποτὲ δὲν γινόταν θερμή. Ἔλεγε τὶς πιὸ περίεργες κι' ἀστεῖες λεπτομέρειες, μὲ ἐπιστημονικὴ ἀκριβολογία καὶ μὲ τὸν τυπικὸ τόνο τοῦ κοσμικοῦ, ποὺ ζητάει νὰ τοῦ δώσουν ἕνα φλυτζάνι τσάϊ*».

Ὁ Πρόσπερος Μεριμέ, σὲ παιδικὴ ἡλικία.
(Πορτραῖτο κομωμένο ἀπ' τὴ μητέρα του).

* * *

Ὅπως εἴπαμε καὶ παραπάνω, κάτω ἀπὸ τὴ μάσκα τοῦ σκληροῦ καὶ ψυχροῦ ἀνθρώπου, ὁ διάσημος Γάλλος συγγραφεὺς ἔκρυβε μιὰ τρυφερὴ καὶ εὐαίσθητη ψυχή. Σ' ἕνα διήγημά του, τὸ «Ἐτρουσκικὸ Βάζο», περιγράφει τὸ δρᾶμα αὐτῆς τῆς διπλῆς του ὑποστάσεως. «Εἶχε γεννηθεῖ, γράφει γιὰ τὸν ἥρωά του, ἔχοντας ὅμως ὑπ' ὄψι τὸν ἑαυτό του, μὲ μιὰ καρδιὰ τρυφερὴ καὶ εὔπιστη. Στὰ παιδικά του ὅμως τὰ χρόνια, ὅπου διαμορφώνεται ὁριστικὰ ὁ χαρακτήρας τοῦ ἀνθρώπου, εἶδε ὅτι ἡ εὐπιστία του καὶ ἡ ἐγκαρδιότης του τὸν ἔκαναν συχνὰ νὰ ὑποφέρῃ. Φανέρωνε σ' ὅλους τὰ μυστικά του, μὰ οἱ συμμαθηταί του τὰ μαρτυροῦσαν κατόπιν στοὺς ἄλλους, γελῶντας γι' αὐτὰ καὶ κοροϊδεύοντάς τον. Ἀπὸ τότε ἔκανε πειὰ ὅ,τι μποροῦσε γιὰ νὰ κρύβῃ τὰ ἀληθινά του αἰσθήματα ὁ ἥρως τοῦ διηγήματος, αὐτὸς δηλαδὴ ὁ ἴδιος ὁ Μεριμέ. Ἔκρυβε τὰ αἰσθήματά του, ἂν καὶ ὑπέφερε γι' αὐτὸ πολύ...

Ἀλλὰ ἡ λεπτομέρειες ἡ σχετικὲς μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Μεριμέ, δὲν σταματοῦν ἐδῶ. Θὰ συνεχίσουμε καὶ στὸ προσεχὲς φύλλο.